

Sygn. akt VIII Gz 20/17

POSTANOWIENIE

Dnia 23 marca 2017 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie Wydział VIII Gospodarczy

w składzie następującym:

Przewodniczący SSO Patrycja Baranowska

po rozpoznaniu w dniu 23 marca 2017 r. w Szczecinie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa Z. S.

przeciwko H (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w S.

o zapłatę

na skutek zażalenia pozwanej na postanowienie Sądu Rejonowego Szczecin - Centrum w Szczecinie z dnia 29 listopada 2016 r. w przedmiocie oddalenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnika z urzędu, sygn. akt XI GC 1363/16

postanawia:

oddalić zażalenie.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Rejonowy Szczecin - Centrum w Szczecinie oddalił wniosek pozwanej o zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnika z urzędu. W uzasadnieniu Sąd Rejonowy wskazał, że na gruncie przesłanek określonych w art. 103 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. konieczne jest wykazanie przez osobę prawną domagającą się zwolnienia od kosztów sądowych jej sytuacji majątkowej za pomocą dokumentów. Dalej zaznaczył, że osoba prawna może wykazać swoją sytuację majątkową (finansową i ekonomiczną) za pomocą wszelkich miarodajnych środków dowodowych, choć podstawowe znaczenie mają dokumenty np. wyciągi z kont bankowych, raporty kasowe, czy sprawozdania finansowe.

W niniejszej sprawie pozwana, składając wniosek o zwolnienie od kosztów, nie podała tymczasem jakie okoliczności miałyby go uzasadniać i nie przedłożyła żadnych dokumentów, mogących prowadzić do ustalenia, że spółka nie jest w stanie sama pokryć kosztów sądowych.

Dodatkowo Sąd podkreślił, że procesy sądowe są koniecznym elementem obrotu gospodarczego, dlatego przedsiębiorcy powinni uwzględniać związane z nimi koszty przy planowaniu przyszłych wydatków. Koszty procesu mają przy tym z zasady charakter zwrotny, zatem zachodzi konieczność tymczasowego ich wyłączenia, możliwa do pokonania - przy przejściowym braku własnych środków - w drodze kredytowania. Planowanie wydatków bez uwzględnienia tej zasady jest naruszeniem równoważności w traktowaniu swoich powinności finansowych

W ocenie Sądu z uwagi na brak podstaw do zwolnienia od kosztów sądowych i nie wykazanie braku środków na samodzielne opłacenie pomocy prawnej, wniosek pozwanej o ustanowienie pełnomocnika z urzędu również musiał ulec oddaleniu. Niezależnie bowiem od braku przesłanki finansowej w ustanowieniu dla pozwanej takiego pełnomocnika, brak również podstaw do uznania, że udział takiego pełnomocnika w sprawie jest potrzebny. W ocenie

Sądu pozwana podejmuje wszystkie czynności związane z obroną jej praw terminowo, są one pozbawione wadliwości formalnych, zarówno twierdzenia, jak i wnioski formułowane są w sposób jasny i logiczny. Jednocześnie sprawa nie jest skomplikowana pod względem prawnym czy faktycznym. Wobec powyższego za uzasadniony Sąd uznał wniosek, że pozwana jest w stanie sama bronić swoich interesów.

Pozwana spółka wywiodła zażalenie na powyższe postanowienie domagając się jego zmiany. W uzasadnieniu wskazała, że procedura sądowa jest dla pozwanej spółki niezrozumiała i nie stać jej na adwokata lub radcę prawnego z wyboru. Pomimo, że przedstawiciele pozwanej terminowo podejmują czynności związane z obroną a wnioski formułują w logiczny sposób to obrona na tym etapie polega na stosowaniu się do wskazówek zawartych w pouczeniu załączonym do pism z Sądu. Zdaniem pozwanej złożony wniosek o zwolnienie z kosztów, poparty dokumentami wskazuje, iż nie stać spółki także na doraźne porady prawne, a stan finansów spółki wskazuje na podejmowanie niekiedy błędnych decyzji skutkujących poważnymi konsekwencjami finansowymi na przykładzie choćby współpracy z M. K. prokurentem S.G.I.K. G. w S., którego działania do takiego stanu się przyczyniły. Przedstawiciele spółki nie posiadają wiedzy prawniczej (K. D. ma wykształcenie zawodowe i jest stolarzem, O. D. ma wykształcenie wyższe ekonomiczne) poza ogólnodostępną w internecie. Zdaniem pozwanej powyższe może wpłynąć niekorzystnie na przebieg sprawy, gdyż wiedzy tej nie można w żadnym stopniu równać z wiedzą i doświadczeniem profesjonalnego prawnika. Fakt ten oraz obciążenie psychiczne związane z wagą sprawy może mieć też wpływ na trafność formułowania wniosków. Do wniosku pozwana załączyła kolejny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych wraz z wydrukiem bilansu oraz rachunku zysków i strat sporządzonym na dzień 31 grudnia 2015 r.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zażalenie okazało się niezasadne.

Kierując się ustawowymi przesłankami z art. 103 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Sąd podziela stanowisko zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, zgodnie z którym brak jest podstaw do zwolnienia strony pozwanej od kosztów sądowych.

Zauważyć należy, iż zasadą polskiego modelu procesu cywilnego jest obowiązek ponoszenia przez stronę dochodzącą swoich praw w postępowaniu przed sądem związanych z nim kosztów sądowych, natomiast zwolnienie od ich ponoszenia przewidziane w powołanym przez sąd art. 103 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (dalej u.o.k.s.) jest instytucją wyjątkową, która powinna znaleźć zastosowanie jedynie w szczególnie uzasadnionych wypadkach, przy spełnieniu przez stronę ustawowych przesłanek zwolnienia.

Jak słusznie zaznaczył Sąd Rejonowy w myśl regulacji zawartej w powołanym przepisie osobie prawnej lub organizacji nie mającej osobowości prawnej może być przyznane zwolnienie od kosztów sądowych, jeżeli „wykaże”, że nie ma dostatecznych środków na te koszty. Norma zawarta w art. 103 u.o.k.s. w związku z art. 232 k.p.c. nakłada na domagającą się zwolnienia do kosztów osobę prawną obowiązek wykazania braku dostatecznych środków pieniężnych na te koszty. Nie istnieją bowiem jakiegokolwiek podstawy, aby w postępowaniu wпадkowym (o ile przepis szczególnie nie stanowi inaczej) stosować odmienne niż w postępowaniu rozpoznawczym reguły postępowania, w tym wynikający z zasady kontradyktoryjności obowiązek aktywnego uczestnictwa w procesie, wyczerpującego przedstawienia twierdzeń, zarzutów i dowodów. Nie wystarczy więc, jak w przypadku osób fizycznych, przedstawienie stosownego oświadczenia, lecz konieczne jest wykazanie okoliczności uzasadniających wniosek. Słusznie zatem podniósł Sąd Rejonowy, że osoba prawna może wykazać swoją sytuację majątkową (finansową i ekonomiczną) za pomocą wszelkich środków dowodowych, choć podstawowe znaczenie mają dokumenty. Stanowisko co do możliwości wykazania podstaw do zwolnienia za pomocą każdego rodzaju dokumentu, uzupełnić należy przy tym niewątpliwie po pierwsze o wymóg przedstawienia dokumentu obrazującego pełne możliwości finansowe a po drugie o wymóg aktualności tego dokumentu.

Ustawowy obowiązek „wykazania” nie może być więc uznany za spełniony wówczas, gdy wnioskodawca poprzestaje na własnych twierdzeniach, bądź też przedkłada wyłącznie wybrane przez siebie dokumenty, nieobrazujące bieżącego stanu rzeczy w kontekście całokształtu rzeczywistej sytuacji majątkowej strony. W celu dokonania rzetelnej

i pełnej oceny kondycji finansowej pozwanej sąd powinien dysponować na tyle obszernym i szczegółowym materiałem dowodowym, aby dokonanie takiej oceny było możliwe. Dotyczy to sprawozdań finansowych, informacji statystycznych, zaświadczeń urzędów skarbowych, wyciągów bankowych, raportów kasowych bądź innych dokumentów, które pozwoliłyby na ustalenie stanu zobowiązań strony, wysokości przychodów czy wartości majątku. Oczywiście jest przy tym, że dokumenty te powinny odzwierciedlać aktualną sytuację finansową podmiotu ubiegającego się o zwolnienie od kosztów sądowych. Pozwana tymczasem wnosząc o zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnik z urzędu na rozprawie w dniu 29 listopada 2016 r. ograniczyła się jedynie do wyartykułowania żądania i nie przedłożyła jakichkolwiek dokumentów przedstawiających sytuację finansową spółki.

Mając na uwadze powyższe przyjąć należy, że Sąd I instancji dokonał prawidłowej oceny złożonego wniosku przyjmując w konsekwencji, że wobec zaferowania samych twierdzeń i braku jakichkolwiek dowodów obrazujących sytuację finansową spółki, pozwana nie wykazała zaistnienia przesłanek do zwolnienia od kosztów oraz, że nie ma dostatecznych środków na poniesienie kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego.

Konstatacji powyżej nie podważają także i te załączone do zażalenia dowody (przez nikogo nie podpisane wydruki), przede wszystkim podkreślić bowiem należy, że dotyczą one danych finansowych w ramach prowadzonej działalności sprzed ponad roku. Takie działanie nie wypełnia przesłanki aktualnego wykazania braku środków na pokrycie kosztów sądowych. Ponadto nie jest dokumentem na gruncie procedury cywilnej dokument, który nie zawiera podpisu.

W tym kontekście zaznaczyć można dodatkowo, że dla oceny braku dostatecznych środków na koszty sądowe znaczenie ma wysokość osiąganych przez przedsiębiorcę przychodów oraz kosztów jego uzyskania, a nie ekonomiczny wynik z działalności. Wysokość przychodów pozwala ocenić rozmiar prowadzonej działalności i wskazuje na skalę potencjalnych możliwości finansowych przedsiębiorcy, nie ma bowiem co do zasady przeszkód, aby przedsiębiorca pokrył koszty prowadzenia procesu z przychodów, podobnie jak z przychodów pokrywa inne koszty funkcjonowania przedsiębiorstwa. Nie ulega przy tym wątpliwości, iż od każdej strony procesu (zwłaszcza profesjonalnie prowadzącej działalność) należy wymagać staranności w zabezpieczeniu swoich interesów. Stąd też strona pozwana, będąca przedsiębiorcą, wstępując na drogę sądową, licząc się z koniecznością uiszczenia opłaty, powinna odpowiednio gospodarować uzyskiwanymi w toku działalności wpływami (przychodem w rozumieniu prawa podatkowego).

Analiza zaprezentowanego na obecnym etapie materiału nie potwierdza, że udział w sprawie profesjonalnego pełnomocnika jest konieczny.

Zgodnie z art. 117 § 5 k.p.c. należy mieć na uwadze, że udział zawodowego pełnomocnika w sprawie uznać można za potrzebny, gdy strona domagająca się jego ustanowienia nie jest w stanie sama poprowadzić swych spraw przed sądem, a więc jest na skutek nieporadności życiowej lub z innych względów (np. zdrowotnych) niezdolna do kompetentnego działania w sprawie, albo gdy sprawa jest na tyle skomplikowana faktycznie lub prawnie, że tylko pomoc dobrze przygotowanego prawnika może zapewnić stronie należyte jej prowadzenie.

Przeciwko ustanowieniu pełnomocnika z urzędu w niniejszej sprawie przemawia, że pozwana będąca osobą prawną za pośrednictwem osób ją reprezentujących prawidłowo formułuje swoje wystąpienia. Jej działania – niezależnie od braku doświadczenia w prowadzeniu procesów - świadczą o orientacji co do sposobu prowadzenia spraw sądowych. Skarżąca, a w zasadzie jej przedstawiciele nie mają wprawdzie wykształcenia prawniczego (na co wskazuje treści zażalenia), jednak pełnomocnika ustanawia się jedynie dla osób co do zasady nieporadnych, które mają problemy z samodzielnym podejmowaniem czynności procesowych, a nie dla wszystkich podmiotów nielegitymujących się odpowiednim wykształceniem. Celem instytucji ustanowienia profesjonalnego pełnomocnika z urzędu jest pomoc stronie w czynnościach procesowych.

W okolicznościach niniejszej sprawy nie ulega wątpliwości, że pozwana w sprzeciwie od nakazu zapłaty jasno wyartykułowała żądanie oddalenia powództwa i zasądzenia kosztów postępowania. Jednoznacznie przedstawiła stan faktyczny uzasadniający to żądanie i zgłosiła wnioski dowodowe, co wbrew zarzutom skarżącej nie świadczy o zawłości sprawy.

O efektywność działań pozwanej podejmowanych w toku procesu, świadczy również przebieg rozprawy z dnia 29 listopada 2016 r., kiedy to pozwana miała możliwość zadawania pytań przesłuchiwanyemu świadkowi, z której skutecznie skorzystała, a przesłuchanie zakończono wobec dalszego braku pytań. Pozwana podejmuje zatem czynności procesowe w taki sposób, że wywołują one skutki procesowe, w odpowiednim czasie składa wnioski, a więc ma wiedzę i rozeznanie, wystarczające do samodzielnego podejmowania czynności procesowych w sprawie. Czynności podejmowane przez pozwaną i redagowane przez nią pisma pozwalają bez trudności ustalić jej zamiary i tok rozumowania. Także wniosek o ustanowienie pełnomocnika złożony w niniejszej sprawie wskazuje, że pozwana nie ma problemu ze sporządzeniem pism procesowych i znane są jej poszczególne instytucje zarówno prawa cywilnego materialnego, jak i procesowego, nie może być uznana za stronę nieporadną i nie potrzebuje pomocy pełnomocnika.

Reasumując, stwierdzić należy, że Sąd Rejonowy w sposób prawidłowy orzekł w przedmiocie wniosku pozwanej o zwolnienie od ponoszenia kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnika z urzędu.

W tym stanie rzeczy na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy oddalił zażalenie.

Sygn. akt VIII Gz 20/17

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...)

3. (...)

4. (...)